

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
STUDIA CROATICA

Temeljem članka 4. stavka 5. retka 4. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15 i 131/17), Odluke o promjeni statusa Sveučilišnoga centra *Hrvatski studiji* u Sveučilišni odjel *Hrvatski studiji* od 17. siječnja 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-15), Odluke o imenovanju privremenih tijela Sveučilišnoga odjela Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu od 17. siječnja 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-16), 28. rujna 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-22), 14. studenoga 2017. (klasa 602-04/16-29/2, ur. broj 380-020/173-17-25) i 27. veljače 2018. (klasa 602-04/18-11/05, ur. broj 380-040/1-18-1), članka 30. Pravilnika o ustroju i djelovanju Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu od 12. rujna 2005. i 30. rujna 2008., koji se primjenjuje sukladno Odluci Znanstveno-nastavnoga vijeća Hrvatskih studija od 30. siječnja 2017. (klasa 640-01/2-17-0002, ur. broj 380-1/1-17-002), privremeno Znanstveno-nastavno vijeće Hrvatskih studija na 8. sjednici u XXVI. akademskoj godini održanoj 29. ožujka 2018. donijelo je

ODLUKU

- I. Prihvaća se prijedlog organizacije međunarodnoga znanstvenoga skupa „1918.–2018.: Povijesni prijevori i Hrvatska danas“, u prigodi stoljetnice ulaska hrvatskih zemalja u jugoslavenske integracije.
- II. Znanstveni skup će se održati u Zagrebu 29. listopada 2018.
- III. Radi priređivanja znanstvenoga skupa osniva se Organizacijski odbor u sastavu:
  1. doc. dr. sc. Vlatka Vukelić, predsjednica,
  2. prof. dr. sc. Stjepan Čosić
  3. doc. dr. sc. Stipica Grgić
  4. dr. sc. Eva Katarina Glazer
  5. Mijo Beljo, mag. educ. hist.
  6. Vladimir Šumanović, mag. hist.
- IV. Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Vijeće Odsjeka za povijest na sjednici održanoj 8. ožujka 2018. predložilo je privremenomu Znanstveno-nastavnomu vijeću da Hrvatski studiji u prigodi stoljetnice ulaska hrvatskih zemalja u jugoslavenske integracije prirede i održe Znanstveni skup „1918.–2018.: Povijesni prijevori i Hrvatska danas“.

Cilj je znanstvenoga skupa prikazati način, okolnosti i prve neposredne posljedice ulaska hrvatskih zemalja 1918. u Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca (Kraljevstvo SHS), ali i predstaviti nove istraživačke spoznaje, potražiti nove interpretacije ili postaviti nova pitanja za diskusiju. Nakana je rasvijetliti povijesne događaje koji još nisu imali biti prilikom historiografske obrade i objasniti njihov utjecaj na hrvatsko društvo danas.

Poraz Centralnih sila u Prvom svjetskom ratu 1918. doveo je do raspada Austro-Ugarske te mogućnosti da hrvatske zemlje izaberu novi put. Tadašnje hrvatske političke elite izabrale su

put ujedinjenja s Kraljevinom Srbijom čime su hrvatske zemlje 1. prosinca 1918. ušle u prvu jugoslavensku zajednicu.

Ulasku hrvatskih zemalja u Kraljevinu SHS prethodili su događaji, koji su obilježili zadnje dane Prvoga svjetskoga rata i prve dane poraća na hrvatskom tlu. Među njima se nameće odluka o proglašenju Države Slovenaca, Hrvata i Srba (Država SHS) 29. listopada 1918. u Zagrebu. Kratkotrajno postojanje Države SHS (29. listopada – 1. prosinca 1918.) nudi iskaze i nova razmatranja o političkim, vojnim i društveno-socijalnim temama povezanih s ulaskom hrvatskih zemalja u Kraljevstvo SHS.

Političke teme kroz novo stanje historiografskih istraživanja možemo razmatrati kroz odnos Države SHS i Kraljevine Srbije. S jedne strane to je neuspjeh dijela vodstva Države SHS i Jugoslavenskoga odbora da Ženevskom deklaracijom pridobiju srbijanskoga premijera Nikolu Pašića za ujedinjenje na načelu ravnopravnosti, a ne centralizma i unitarizma. Nasuprot tomu je način na koji je tadašnja politička elita Kraljevine Srbije izigrala tu deklaraciju. To je učinjeno odlukom Središnjega odbora Narodnoga vijeća u Zagrebu o slanju izaslanstva u Beograd, koje je pristalo na izravno ujedinjenje dana 1. prosinca 1918. u Kraljevstvo SHS. Time je Država SHS prestala postojati, a započelo je ignoriranje i slabljenje dotadašnjih hrvatskih političkih institucija (Hrvatski sabor, ban). Ovaj skup daje priliku možebitnih novih interpretacija navedenih događanja.

Odras političke strane ujedinjenja pokriva u znanstveno-istraživačkom smislu i vojne teme. Tako zasebna jedinica/tema može biti i ulazak jedinica vojske Kraljevine Srbije na teritorij Države SHS i prije samoga ujedinjenja. Taj dolazak je dijelom bio rezultat poziva Države SHS za pomoć u održavanju reda i mira na svom teritoriju. Međutim, srbijanska vojska je ulazila i dublje na teritorij Države SHS nego što su to tražili predstavnici vlasti te države. Usporedno s ulaskom srbijanske vojske dolazi nakon ujedinjenja do ukidanja redovitih austrougarskih i domobranskih pukovnija na hrvatskom tlu. To je dijelom bila posljedica i neuspjeha prosvjeda vojnika zagrebačke 53. i 25. domobranske pukovnije u prosincu 1918. protiv ujedinjenja, koji je rastjeran oružjem (tzv. prosinačke žrtve) od strane novih vlasti. Uz gubitak austrougarskih i domobranskih pukovnija na hrvatskom tlu, Država SHS još je ranije doživjela neuspjeh u očuvanju ratne mornarice. Naime, u listopadu 1918. austrougarske vlasti su svu ratnu mornaricu prepustile Državi SHS. Ta ista mornarica je ubrzo i izgubljena, a simbol toga gubitka bilo je talijansko potapanje ratnoga broda „Viribus unitis“ te pogibija hrvatskoga admirala Janka Vukovića pl. Podkapelskog. Novija istraživanja vojne povijesti mogu dodatno rasvijetliti društveno-političke kontekste vojnih prilika. Izvršna je to podloga za donošenje zaključaka koji vrjednjuju odnose hrvatskoga i srpskoga naroda na početku formalne državnopravne zajednice.

Osim političkih i vojnih tema ulazak hrvatskih zemalja u Kraljevinu SHS 1918. nudi i bavljenje društveno-socijalnim temama. U tom kontekstu mogu se razmatrati problemi koji su mučili hrvatske zemlje uoči i nakon ujedinjenja. S jedne strane to su bili društveni, socijalni nemiri u obliku nesigurnosti, pljački i zelenoga kadra. Na to se nadovezuju i loši prehrambeni uvjeti i haranje španjolske gripe na hrvatskom tlu. Državu SHS mučio je i problem ulaska vojske Kraljevine Italije 1918. na njezin teritorij u talijanskom nastojanju da nadzire što veći dio istočnojadranskoga područja uoči mirovne konferencije.

Navedene društveno-socijalne teme pružaju mogućnost razmatranja snage Države SHS. U kojoj je mjeri mit ili stvarnost historiografska teza o slabosti Države SHS kao jedan od glavnih izgovora za ujedinjenje s Kraljevinom Srbijom? Mogućnost uspješnoga oslanjanja na vlastite snage nudi primjer hrvatskoga oslobađanja Međimurja u prosincu 1918. od mađarske vlasti. Iako tada Država SHS više nije postojala to je oslobođenje ostvareno oslonom na domaće snage i uz izostanak ozbiljnije potpore srbijanske vojske. Time se otvara prostor za razmatranje u kojoj je mjeri Država SHS bila sposobna sama se uhvatiti u koštac s ostalim problemima.

Očekuje se da će znanstveni skup u prigodi 100. obljetnice ulaska hrvatskih zemalja u jugoslavenske integracije osvijetliti te i druge teme s pokušajem stvaranja općega zaključka na koji način je takav politički potez djelovao na daljnji razvoj hrvatskih zemalja. Ova važna obljetnica odrednica je mnogih događanja burnoga XX. stoljeća te je stoga važno odrediti se prema njoj sa stajališta struke.

Znanstveno-nastavno vijeće prihvatilo je prijedlog Odsjeka za povijest i odlučilo kao u izrjeci.

U Zagrebu, 29. ožujka 2018.

Klasa: 640-01/18-2/0005

Ur. broj: 380-1/1-18-052

Pročelnik

prof. dr. sc. Mario Grčević

Dostaviti:

1. Odsjek za povijest
2. Znanstveni zavod
3. Svim predstojnicima i povjerenicima
4. Svim doktorandima